

Državni izpitni center

M 2 6 1 5 4 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 1. junij 2026

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	Avtorji, kaj so preučevali, in ugotovitve raziskav, npr.: – <i>Watson</i>: <u>preučeval</u> je, ali so strahovi lahko naučeni; <u>ugotovil</u> je, da so strahovi lahko naučeni po načelih klasičnega pogojevanja; – <i>Bandura</i>: <u>preučeval</u> je, ali se vedenja lahko naučimo zgolj z opazovanjem modela; modelno učenje; ali bodo otroci kasneje posnemali vedenje modela; ali se bodo otroci agresivno vedli, če se bo njihov model vedel agresivno; <u>ugotovil</u> je, da so se otroci, ki so videli agresivni model, pogostejše vedli agresivno kot otroci v kontrolnih skupinah; dečki, ki so opazovali moške modele, so pogostejše posnemali fizično in besedno agresivno vedenje ...; – <i>Zimbardo</i>: <u>preučeval</u> je vpliv (socialne) vloge na vedenje posameznikov; <u>ugotovil</u> je, da ima socialna vloga velik vpliv na vedenje posameznikov; zaporniki so se bolj pasivno odzivali, pazniki pa so postajali bolj dominantni, nadzorniški in nasilni ...	
2. raven	predmet preučevanja (za 3 avtorje), po 1 ugotovitev 3 raziskav	4
	predmet preučevanja (za 3 avtorje), ugotovitev 1 raziskave ali predmet preučevanja (za 2 avtorja), po 1 ugotovitev 2 raziskav	3
1. raven	predmet preučevanja (za 2 avtorja), ugotovitev 1 raziskave ali obratno ali predmet preučevanja (za 3 avtorje) ali po 1 ugotovitev 3 raziskav	2
	predmet preučevanja (za 2 avtorja) ali po 1 ugotovitev 2 raziskav ali predmet preučevanja (1 avtor), ugotovitev 1 raziskave	1
1.2	Poimenovane neodvisne spremenljivke (NS) v zgornjih raziskavah: – <i>Bandura</i>: prisotnost/vedenje modela – <i>Zimbardo</i>: (socialna; dodeljena) vloga Ponazoritev eksperimenta dijakinje, ki pripravlja maturitetno seminarsko nalogo pri psihologiji, poimenovani obe spremenljivki in obe skupini, npr.: Lea želi preučiti vpliv vključenosti dijakov pri sestavi jedilnikov na zadovoljstvo s šolsko malico; NS je vključenost dijakov pri sestavi jedilnikov, odvisna spremenljivka (OS) je zadovoljstvo s šolsko malico. Dijaki iz eksperimentalne skupine (ES) bi bili vključeni v sestavo jedilnikov, dijaki iz kontrolne skupine (KS) pa ne. Pri obeh skupinah bi merili zadovoljstvo s šolsko malico. OPOMBA: Če kandidat v ponazoritvi ne poimenuje NS-OS, ES-KS, je ocenjen na 3. ravni.	
4. raven	poimenovani NS (2 raziskavi), ponazoritev eksperimenta (NS-OS, ES-KS)	4
	poimenovani NS (2 raziskavi), ponazoritev eksperimenta (2 elementa) ali poimenovana NS (1 raziskava), ponazoritev eksperimenta (3 elementi)	3
3. raven	poimenovana NS (1 raziskava), ponazoritev eksperimenta (2 elementa) ali ponazoritev eksperimenta (3 elementi)	2
	poimenovana NS (1 raziskava), ponazoritev eksperimenta (1 element) ali poimenovani NS (2 raziskavi) ali ponazoritev eksperimenta (2 elementa)	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	Presoje in pojasnitve, kaj naj upošteva dijakinja, če želi čim bolje opraviti eksperiment, npr.: • dovolj velik vzorec, ker so posplošitve na podlagi takega vzorca ustrezne in upravičene ..., • kontrolirajo se vsi (moteči) dejavniki, ker npr. bolezen udeležencev, lakota ali zaspanost lahko vplivajo na rezultate ..., • ustrezno izenačeni udeleženci kontrolne in eksperimentalne skupine, ker so primerjave med izenačenimi skupinami upravičene ..., • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Primerjava eksperimenta z opazovanjem, npr.: • pri eksperimentu raziskovalec sam spodbudi pojav, pri opazovanju pa počaka, da pojav nastopi sam, • pri eksperimentu lažje nadzorujemo moteče spremenljivke, pri opazovanju pa nimamo nadzora nad motečimi spremenljivkami, • eksperiment omogoča vzročne razlage odnosov med pojavi, pri opazovanju pojav le opišemo, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če kandidat ne primerja metod, temveč jih opiše, je ocenjen na 5. ravni.	
6. raven	2 presoji s pojasnitvijo, 2 primerjavi	4
	1 presoja s pojasnitvijo, 2 primerjavi ali obratno	3
5. raven	2 presoji s pojasnitvijo ali 2 primerjavi ali 1 presoja s pojasnitvijo, 1 primerjava ali 1 presoja, 2 primerjavi ali 2 presoji, 1 primerjava	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 1 presoja, 1 primerjava ali 2 presoji	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke												
2.1	Opredelitev čustev: So duševni procesi, ki izražajo človekov vrednostni odnos do zunanjega sveta ali do samega sebe. Značilnosti osnovnih (temeljnih) čustev: – so prirojena, – pojavljajo se zgodaj v posameznikovem razvoju, – v prvih letih življenja se podobno razvijajo, – so univerzalna, – zanje so značilni tipični obrazni izrazi čustev, – drugi odgovori po presoji ocenjevalca.													
2. raven	opredelitev, 3 značilnosti osnovnih čustev	4												
	opredelitev, 2 značilnosti osnovnih čustev	3												
1. raven	opredelitev, 1 značilnost osnovnih čustev ali 2 značilnosti osnovnih čustev	2												
	opredelitev ali 1 značilnost osnovnih čustev	1												
2.2	Osnovna čustva iz primerov v besedilu: Jakob: veselje/presenečenje; Mija: jeza/žalost; Tanja: strah. Primer ponazoritve izbranega afekta in razpoloženja, npr.: <table border="1"> <thead> <tr> <th>čustvo</th><th>afekt</th><th>razpoloženje</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>veselje</td><td><i>evforija</i>, npr.: Mladostnik izve, da je opravil maturo z vsemi točkami, zato ga v tistem trenutku prevzame evforija, začne skakati in objemati navzoče.</td><td><i>zadovoljstvo</i>, npr.: Slikar je po dolgem času dokončal svojo novo sliko. V njenem ustvarjanju je užival in všeč mu je, kako mu je uspelo prikazati motiv, zato občuti zadovoljstvo.</td></tr> <tr> <td>jeza</td><td><i>bes (srd, gnev)</i>, npr.: Zaposleni se z nadrejenim pogovarja o nevarnostih na delovnem mestu, vendar ima občutek, da ga nadrejeni ne jemlje resno. Njegova jeza se hitro stopnjuje do besa, ko močno udari po mizi in povzdigne glas.</td><td><i>nezadovoljstvo</i>, npr.: Stanovalci bloka že nekaj časa opažajo, da se vhodna vrata zatikajo, zaradi česar imajo težave pri vstopu v blok, zato občutijo nezadovoljstvo.</td></tr> <tr> <td>strah</td><td><i>Groza (panika)</i>, npr.: Osnovnošolec, ki se boji pajkov, zagleda učitelja biologije, ki v učilnico prinese tarantelo. Ker še nikoli ni bil tako blizu pajka, se začne v hipu močno tresti in od groze/panike mu noge klecnejo.</td><td><i>zaskrbljenost</i>, npr.: Učiteljica opaža, da neki učenec že nekaj časa prihaja v šolo neurejen in brez potrebščin, zato občuti zaskrbljenost.</td></tr> </tbody> </table>	čustvo	afekt	razpoloženje	veselje	<i>evforija</i> , npr.: Mladostnik izve, da je opravil maturo z vsemi točkami, zato ga v tistem trenutku prevzame evforija, začne skakati in objemati navzoče.	<i>zadovoljstvo</i> , npr.: Slikar je po dolgem času dokončal svojo novo sliko. V njenem ustvarjanju je užival in všeč mu je, kako mu je uspelo prikazati motiv, zato občuti zadovoljstvo.	jeza	<i>bes (srd, gnev)</i> , npr.: Zaposleni se z nadrejenim pogovarja o nevarnostih na delovnem mestu, vendar ima občutek, da ga nadrejeni ne jemlje resno. Njegova jeza se hitro stopnjuje do besa, ko močno udari po mizi in povzdigne glas.	<i>nezadovoljstvo</i> , npr.: Stanovalci bloka že nekaj časa opažajo, da se vhodna vrata zatikajo, zaradi česar imajo težave pri vstopu v blok, zato občutijo nezadovoljstvo.	strah	<i>Groza (panika)</i> , npr.: Osnovnošolec, ki se boji pajkov, zagleda učitelja biologije, ki v učilnico prinese tarantelo. Ker še nikoli ni bil tako blizu pajka, se začne v hipu močno tresti in od groze/panike mu noge klecnejo.	<i>zaskrbljenost</i> , npr.: Učiteljica opaža, da neki učenec že nekaj časa prihaja v šolo neurejen in brez potrebščin, zato občuti zaskrbljenost.	
čustvo	afekt	razpoloženje												
veselje	<i>evforija</i> , npr.: Mladostnik izve, da je opravil maturo z vsemi točkami, zato ga v tistem trenutku prevzame evforija, začne skakati in objemati navzoče.	<i>zadovoljstvo</i> , npr.: Slikar je po dolgem času dokončal svojo novo sliko. V njenem ustvarjanju je užival in všeč mu je, kako mu je uspelo prikazati motiv, zato občuti zadovoljstvo.												
jeza	<i>bes (srd, gnev)</i> , npr.: Zaposleni se z nadrejenim pogovarja o nevarnostih na delovnem mestu, vendar ima občutek, da ga nadrejeni ne jemlje resno. Njegova jeza se hitro stopnjuje do besa, ko močno udari po mizi in povzdigne glas.	<i>nezadovoljstvo</i> , npr.: Stanovalci bloka že nekaj časa opažajo, da se vhodna vrata zatikajo, zaradi česar imajo težave pri vstopu v blok, zato občutijo nezadovoljstvo.												
strah	<i>Groza (panika)</i> , npr.: Osnovnošolec, ki se boji pajkov, zagleda učitelja biologije, ki v učilnico prinese tarantelo. Ker še nikoli ni bil tako blizu pajka, se začne v hipu močno tresti in od groze/panike mu noge klecnejo.	<i>zaskrbljenost</i> , npr.: Učiteljica opaža, da neki učenec že nekaj časa prihaja v šolo neurejen in brez potrebščin, zato občuti zaskrbljenost.												

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	3 poimenovana čustva, poimenovana afekt in razpoloženje s primeroma	4
	3 poimenovana čustva, poimenovan afekt <i>ali</i> razpoloženje s primerom ali 2 poimenovani čustvi, poimenovana afekt in razpoloženje s primeroma	3
3. raven	3 poimenovana čustva ali poimenovan afekt <i>ali</i> razpoloženje s primerom ali ponazoritev 2 primerov	2
	2 poimenovani čustvi ali poimenovana afekt in razpoloženje ali ponazoritev 1 primera	1
2.3	Presoja in pojasnitev obravnave čustev z vidika treh psiholoških smeri, npr.: – <u>vedenjska psihologija</u> (behaviorizem) čustev ne obravnava, saj opusti preučevanje notranjih duševnih pojavov; čustva razume le kot oblike vedenja, ki ga je treba šele pojasniti, saj preučuje le tisto, kar je dostopno objektivnim znanstvenim metodam; čustva so rezultat učenja, saj se jih naučimo s pogojevanjem in modelnim učenjem; ... – <u>psihoanaliza</u> čustva preučuje v povezavi z nezavednim delom duševnosti, saj lahko potlačena čustva določajo naše vedenje; meni, da v čustvih, ki jih doživljamo, lahko prepoznavamo potlačene vsebine (npr. neuresničene želje), saj so izrinjene iz zavesti, vendar so še vedno aktivne; ... – <u>kognitivna psihologija</u> čustva povezuje z mišljenjem, saj je predvsem od naše kognitivne ocene (interpretacije) okoliščin odvisno, katero čustvo bomo doživljali; v začetnih kognitivnih teorijah zanemarjajo obravnavo čustev, saj je osrednja točka raziskovanja zgolj mišljenje; ...	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	3 presoje ali 3 pojasnitve ali 2 presoji, 1 pojasnitev ali obratno	2
	2 presoji ali 2 pojasnitvi ali 1 presoja s pojasnitvijo	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	Poimenovanje dejavnikov učenja: fiziološki, psihološki, fizikalni in socialni dejavniki Navedba primerov notranjih dejavnikov iz besedila: – fiziološki dejavniki: utrujenost, glavobol – psihološki dejavniki: sposobnost, motivacija	
2. raven	poimenovanje 4 skupin dejavnikov, navedba 4 primerov	4
	poimenovanje 3 skupin dejavnikov, navedba 3 primerov	3
1. raven	poimenovanje 2 skupin dejavnikov, navedba 2 primerov ali poimenovanje 3 skupin dejavnikov, navedba 1 primera ali poimenovanje 4 skupin dejavnikov ali navedba 4 primerov	2
	poimenovanje 1 skupine dejavnikov, navedba 1 primera ali poimenovanje 2 skupin dejavnikov ali navedba 2 primerov	1
3.2	Ponazoritev vpliva zunanjih dejavnikov , npr.: Matevž ima mizo, pri kateri se uči, postavljeno pri oknu, da si zagotovi dovolj svetlobe (<i>fizikalni dejavnik</i>). Poleg tega vedno, ko se pripravlja za učenje, najprej zapre okno, da je v sobi tišina (<i>fizikalni dejavnik</i>). Ko na predavanjih sprašuje profesorja o stvareh, ki ga dodatno zanimajo, mu ta vedno z veseljem odgovori ali pa ga povabi na dodatne govorilne ure (<i>socialni dejavnik</i>). Tudi starši ga podpirajo in spodbujajo pri študiju, saj želijo, da si pridobi čim boljšo izobrazbo (<i>socialni dejavnik</i>). OPOMBA: Če kandidat samo našteva zunanje dejavnike, se odgovor oceni na 3 ravni.	
4. raven	ponazorjeni 2 skupini, vsaka s po 2 primeroma	4
	ponazorjeni 2 skupini, 3 primeri	3
3. raven	ponazorjeni 2 skupini, vsaka s po 1 primerom ali ponazorjena 1 skupina, 2 primera	2
	ponazorjena 1 skupina, 1 primer	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	Presoje in pojasnitve strategij učenja za uspešno učenje za celoletni izpit, npr.: • načrtovanje učenja: preden bi se Matevž začel učiti za izpit, bi naredil načrt učenja: kdaj in koliko časa potrebuje za učenje snovi; pregledal bi in v knjižnici bi si pravočasno izposodil literaturo, ki jo potrebuje; razmislil bi, ali potrebuje kakšno pomoč, dodatno razlago in kje bi jo lahko dobil (sošolec, inštruktor); • vrednotenje in uravnavanje učenja: redno bi preverjal svoje prejšnje znanje z vprašanji ali nalogami, ki bi mu bile na voljo (v gradivu, na vajah ...), in tudi, ali je morda pri kakšnem tipu nalog ali vprašanj manj uspešen; • elaboracija: pri celoletnih izpitih je snov verjetno obsežnejša, zato je bolje, da Matevž novo snov povezuje z že obstoječim znanjem; tako da išče podobnosti med že znano in novo snovjo; da za teoretične dele snovi išče konkretne življenjske primere ali lastne izkušnje; • organiziranje snovi: Matevž naj snov uredi v logično strukturo tako, da naredi ali pregleda naslove in podnaslove v kazalu; poišče naj ključne besede in jih poveže v sistem v obliki miselnih vzorcev, tabel ...; • ponavljanje: s sprotnim učenjem in ustreznim ponavljanjem si bo Matevž več snovi bolje in trajneje zapomnil; za boljšo zapomnitev lahko uporablja tudi različne mnemotehnike; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	2 presoji s pojasnitvama	3
5. raven	3 presoje ali 3 pojasnitve ali 2 presoji, 1 pojasnitev	2
	2 presoji ali 2 pojasnitvi ali 1 presoja, 1 pojasnitev	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	Poimenovanje in opis vzgojnih stilov: • avtoritarni vzgojni stil: utemeljen je na podrejanju staršem; v ospredju so zahteve staršev in pričakovanje, da jih bo otrok brezpogojno izpolnjeval; zahteve staršev so visoke, raven sprejemanja otrok pa je nizka; • avtoritativni vzgojni stil: prevladujejo vrednote enakosti, svobode, odgovornosti; temelji na ravnotežju med popustljivostjo in elementi avtoritarnosti; zahteve staršev so visoke, hkrati pa je visoko tudi sprejemanje otrok; • permisivni vzgojni stil: otroku je dopuščeno (skoraj) vse, brez omejitev; omejitve ni ali pa starši pri njih ne vztrajajo; raven zahtev in nadzora je nizka, sprejemanje otroka pa je (pre)visoko; • brezbrižni vzgojni stil: starši niso sposobni vzpostaviti ali pa ne znajo vzpostaviti čustvenega odnosa z otrokom. OPOMBA: Za vsak vzgojni stil zadostuje po en opis.	
2. raven	poimenovani 4 vzgojni stili, 2 opisana	4
	poimenovani 4 vzgojni stili, 1 opisan ali poimenovani 3 vzgojni stili, 2 opisana	3
1. raven	poimenovani 3 vzgojni stili ali poimenovana 2 vzgojna stila, 1 opisan	2
	poimenovana 2 vzgojna stila ali poimenovan in opisan 1 vzgojni stil	1
4.2	Poimenovanje vzgojnega stila Gregorjevih staršev: brezbrižni vzgojni stil (vzgojna brezbrižnost) Ponazoritev še dveh drugih vzgojnih stilov, npr.: – <u>avtoritarni vzgojni stil</u>: ko se starša vrmeta s sestanka z učiteljico, najprej očitata otroku, da se v šoli neprimerno obnaša. Zato ga kaznujeta tako, da mu prepovesta hoditi na nogomet, ki ga ima sicer zelo rad. Otrok se temu ne poskuša upreti, saj ve, da starša vedno zahtevata, da ju brezpogojno uboga, zato sprejme to, da ne bo več nogometaš; – <u>avtoritativni vzgojni stil</u>: ko se starša vrmeta s sestanka z učiteljico, najprej povprašata otroka o njegovem vedenju. Medtem ko otrok opisuje svoje vedenje, ga poslušata in mu na koncu povesta svoje skrbi v zvezi z ustreznostjo njegovega vedenja. Starši in otrok se skupaj dogovorijo, kako bo izboljšal svoje vedenje in kakšne kazni bo deležen, če se tega ne bo držal; – <u>permisivni vzgojni stil</u>: ko starša prideta s sestanka z učiteljico, povprašata otroka o njegovem vedenju. Otrok jima pove, da res kdaj naredi kaj, kar ni najbolj primerno, a to le zato, ker se želi zabavati. Starša mu postavi meje in povesta, kakšno vedenje je sprejemljivo in kakšno ne. Otrok tega ne upošteva, saj ve, da ne bo kaznovan. OPOMBA: Če iz primera ni razvidno vedenje staršev in otroka, se odgovor oceni na 3. ravni.	
4. raven	poimenovan vzgojni stil (VS) in ponazorjena 2 VS OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov vedenja staršev in otroka pri posameznem vzgojnem stilu.	3–4
3. raven	poimenovan VS in ponazorjen 1 VS ali ponazorjena 2 VS	2
	poimenovan VS ali ponazorjen 1 VS	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	Presoje načinov zadovoljevanja potrebe po varnosti in potrebe po samostojnosti s pojasnitvami, npr.: • avtoritarni vzgojni stil: npr. varnost ni zadovoljena, ker otrok ne ve, kdaj oz. zakaj bo kaznovan in na kakšen način; se zadovoljuje s tem, ko se starš odloča o tem, kaj je za otroka varno in sprejemljivo, in starši skrbijo za nadzor nad tem vedenjem; <i>samostojnost</i> se ne zadovoljuje, ker starši odločajo namesto otroka in s tem zavirajo razvoj njegove samostojnosti; • avtoritativni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> se zadovoljuje s tem, da starši meje postavljajo in spreminjajo glede na otrokovo starost; <i>samostojnost</i> se zadovoljuje s tem, da starši upoštevajo otrokove želje in se ob tem pogovarjajo o omejitvah in sprejemanju odgovornosti; • permisivni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> se zadovoljuje s tem, da starši skrbijo za otrokovo dobro počutje in skrbijo, da otrok ne doživlja neugodja; <i>samostojnost</i> se ne zadovoljuje, saj starši (preveč) poskrbijo za zadovoljitev otrokovih zahtev in so zato otroci vajeni zahtevati zase; • brezbrižni vzgojni stil: npr. <i>varnost</i> se ne zadovoljuje, ker starši ne zmorejo/nočejo poskrbeti za otroka; <i>samostojnost</i> se zadovoljuje s tem, da starši ne poskrbijo za otroka, in to lahko omogoča večjo samostojnost otroka; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. OPOMBA: Če vzgojna stila nista poimenovana, se odgovor oceni na 5. ravni.	
6. raven	4 presoje s pojasnitvami	4
	3 presoje s pojasnitvami	3
5. raven	2 presoji s pojasnitvama ali 3 presoje ali 3 pojasnitve	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji ali 2 pojasnitvi	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	A
3	C
4	A

Naloga	Odgovor
5	C
6	D
7	C
8	A

Naloga	Odgovor
9	D
10	C
11	B
12	A

Naloga	Odgovor
13	D
14	D

Za vsak odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk.

B) Strukturirani eseji

1. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Opredelitev stališč: So celota prepričanj, čustev in vrednostih ocen/sodb do različnih socialnih situacij in objektov; prepričanja/sodbe, ki določajo našo pripravljenost za določen način vedenja. Značilnosti stereotipov: – posplošena pojmovanja o socialnih skupinah in pripadnikih skupin, – značilno je pripisovanje določenih značilnosti vsem pripadnikom skupine, zanemarjanje razlik med posamezniki, – pretirano so poenostavljeni, – naravnost, s katero vstopamo v stike z ljudmi, ki jih ne poznamo dobro, – drugi odgovori po presoji ocenjevalca. Značilnosti predsodkov: – stališča do socialnih skupin, ki niso utemeljena, – spremljajo jih močna čustva, – odporni so proti spremembam, – nanašajo se na pripadnike skupine, do katerih smo negativno čustveno naravnani, – drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
2. raven	opredelitev stališč, 1 značilnost stereotipov, 2 značilnosti predsodkov	4
	opredelitev stališč, 1 značilnost stereotipov, 1 značilnost predsodkov	3
1. raven	opredelitev stališč, 2 značilnosti ali 3 značilnosti	2
	opredelitev stališč ali 2 značilnosti	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Ponazoritev stališča do starostnikov s komponentami, npr.: Starostniki slabše rešujejo miselne probleme (kognitivna komponenta), niso mi všeč, ker so dolgočasni (čustvena komponenta). Za dolgoživost starostnikov so izjemno pomembni socialni odnosi (kognitivna komponenta), zato redno obiskujem babico (dinamična, vedenjska komponenta). Ponazoritev pogovora dveh oseb, npr.: Pogovor dveh vodij v podjetju, ki pregledujeta prijave za delovno mesto: »Nisem prepričan, ali bi vzeli na to delovno mesto žensko, saj so ženske preveč čustvene in neodločne.« (<i>spolni stereotip</i>) »Imaš prav, ženska ne bi dobro opravljala tega dela, izločil bom vse tiste prijave na delovno mesto, ki so jih poslale kandidatke.« (<i>spolni predsodek na ravni diskriminacije</i>) OPOMBA: Upoštevamo ponazoritev v obliki dialoga ali opisa pogovora dveh oseb.	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	ponazoritev 2 komponent stališča s poimenovanjema, ponazoritev pogovora dveh oseb (razvidna spolni stereotip ene osebe in spolni predsodek druge osebe na ravni diskriminacije)	5
	ponazoritev 1 komponente stališča s poimenovanjem, ponazoritev pogovora dveh oseb (razvidna spolni stereotip ene osebe in spolni predsodek druge osebe na ravni diskriminacije)	4
3. raven	ponazoritev 1 komponente stališča s poimenovanjem, v pogovoru razviden spolni stereotip <i>ali</i> predsodek na ravni diskriminacije ali ponazoritev 2 komponent stališča brez poimenovanj, v pogovoru razviden spolni stereotip <i>ali</i> predsodek na ravni diskriminacije	3
	ponazoritev 2 komponent stališča s poimenovanjema ali ponazoritev pogovora dveh oseb (razvidna spolni stereotip ene osebe in spolni predsodek druge osebe) ali ponazoritev 1 komponente stališča brez poimenovanja, v pogovoru razviden spolni stereotip <i>ali</i> predsodek na ravni diskriminacije	2
	ponazoritev 1 komponente stališča s poimenovanjem ali ponazoritev 2 komponent stališča brez poimenovanj ali ponazoritev spolnega stereotipa <i>ali</i> spolnega predsodka	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoje in pojasnitve vzrokov za nastanek predsodkov, npr.: družina (primarna socializacija): otrok v družini opazuje vedenje in prepričanja svojih staršev in jih posnema; starši pohvalijo otroka, ki izrazi neki predsodek, predsodek in vedenje se utrdita ...; množični mediji: otroci oglase, v katerih se pojavi predsodek, razumejo dobesedno; v filmih, pravljicah, risankah se pogosto pojavljajo npr. spolni, etnični stereotipi, ki jih otrok zaradi identifikacije z junaki privzame; prijateljske skupine: mladostnik zaradi želje po prilagajanju skupini sprejme njihova stališča, ki so neutemeljena in negativna do določenih socialnih skupin; ekonomske razmere: v družbi, kjer se ekonomske razmere slabšajo, narašča razširjenost predsodkov; frustracije: ljudje, ki se soočajo s težavami v življenju, se čutijo frustrirani, ogroženi, zato svojo jezo, agresivnost usmerjajo na pripadnike manjšinskih skupin (ti so grešni kozli, ki nosijo krivdo za naše neuspehe in frustracije); - drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5
	2 presoji s pojasnitvama	4
5. raven	2 presoji, 1 pojasnitev ali 3 presoje ali 3 pojasnitve	3
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji ali 2 pojasnitvi	2
	1 presoja ali 1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Opredelitev sposobnosti in inteligentnosti: • <u>sposobnosti</u>: so lastnosti, ki bistveno vplivajo na uspešnost pri reševanju različnih nalog in problemov; potencial ali zmožnost za dosežke na določenem področju; vplivajo na to, kaj zmoremo, kaj lahko dosežemo in koliko smo lahko uspešni; • <u>inteligentnost</u>: je sposobnost učinkovitega učenja, mišljenja in prilagajanja okolju. Navedba faktorjev inteligentnosti po Thurstonu: besedni faktor (besedno razumevanje), faktor besednosti (tekoča raba besed), številski (numerični) faktor, prostorski (spacialni) faktor (prostorska predstavljaljivost), zaznavni (perceptivni) faktor, spominski faktor, faktor (abstraktnega, logičnega) sklepanja.	
2. raven	2 opredelitvi in navedba 4 faktorjev	4
	2 opredelitvi in navedba 2 faktorjev ali 1 opredelitev in navedba 3 faktorjev	3
1. raven	1 opredelitev in navedba 2 faktorjev ali 2 opredelitvi ali navedba 3 faktorjev	2
	1 opredelitev ali navedba 2 faktorjev	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Opis in ponazoritev faktorjev inteligentnosti pri delovnih nalogah kuharja: • <u>prostorski faktor</u>: sposobnost zaznavanja prostora in razumevanja prostorskih odnosov; npr.: kuhar potrebuje sposobnost prostorskega predstavljanja pri razporejanju jedi na krožniku (»plating«), če želi, da so jedi na krožniku videti uravnotežene, harmonične ...; • <u>zaznavni faktor</u>: sposobnost hitrega in natančnega zaznavanja; npr.: kuhar potrebuje visoko sposobnost prepoznavanja in ločevanja različnih okusov, če želi pripraviti novo okusno jed; • <u>spominski faktor</u>: sposobnost pomnjenja in ohranjanja gradiva: npr.: za kuharja je pomembno, da si zapomni recepte za različne jedi, začimbe, zelišča, njihove okuse, arome, če jih želi uspešno kombinirati v okusnih jedeh; • <u>faktor logičnega sklepanja</u>: sposobnost presojanja logičnih odnosov, sklepanje; npr.: kuhar je lahko uspešnejši, če hitreje in učinkovito sklepa, katere jedi, okusi, arome, način priprave ... bodo (glede na njihove značilnosti) skupaj tvorile okusno jed; • <u>številski faktor</u>: sposobnost hitre in pravilne uporabe osnovnih računskih operacij; npr.: za kuharja je pomembno, da je sposoben hitrega in natančnega računanja, če želi uspešno prilagajati količine sestavin jedi v receptu; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	opis in ponazoritev 3 faktorjev	5
	opis 3 in ponazoritev 2 faktorjev ali obratno	4
3. raven	opis 2 in ponazoritev 1 faktorja ali obratno ali opis <i>ali</i> ponazoritev 3 faktorjev	3
	opis in ponazoritev 1 faktorja ali opis <i>ali</i> ponazoritev 2 faktorjev	2
	opis <i>ali</i> ponazoritev 1 faktorja	1
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Pojasnitev prednosti in pomanjkljivosti uporabe testov za namen izbire kandidatov za delovno mesto: prednosti: • pri delovnih mestih, kjer so bolj pomembne določene intelektualne sposobnosti, je rezultat na testu inteligentnosti dober napovednik delovne uspešnosti posameznika; • ker so testi inteligentnosti standardizirani, so vsi kandidati za delovno mesto deležni enakih okoliščin testiranja, kar pomeni tudi bolj objektivno ugotavljanje sposobnosti in primernosti za delovno mesto; • s testi inteligentnosti lahko bolj veljavno in zanesljivo ugotavljamo posameznikove sposobnosti in na podlagi tega izberemo ustreznega kandidata za delovno mesto; • če so testi inteligentnosti visoko občutljivi, lahko z njimi prepoznamo tudi manjše razlike v sposobnostih med kandidati, kar pomaga pri primerjavi kandidatov za delovno mesto; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca; pomanjkljivosti: • če je test inteligentnosti edini kriterij izbire kandidatov, lahko spregledamo tudi druge sposobnosti in lastnosti kandidatov, ki so pomembne za uspešnost na določenem delovnem mestu; • testi inteligentnosti preverjajo le konvergentno mišljenje, ne pa tudi divergentnega, ki je pri nekaterih poklicih zelo pomembno za uspešnost opravljanja poklica; • na rezultat na testu inteligentnosti ne vplivajo samo sposobnosti, pač pa tudi motivacija, znanje, telesno počutje, zato je lahko sklepanje o morebitni neprimernosti za delovno mesto tudi zmotno; • delovno uspešnost včasih lahko bolje napovemo na podlagi prejšnje uspešnosti kandidata na podobnih delovnih mestih kot pa s testi inteligentnosti; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	5 pojasnitev (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	5
	4 pojasnitve (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	4
5. raven	3 pojasnitve	3
	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Značilnosti senzorne (čutne) adaptacije (SA): je sprememba občutljivosti čutnega organa; nastane zaradi podaljšane izpostavljenosti delovanju enakih ali podobnih dražljajev; ... Opredelitev absolutnega praga: je najmanjša intenzivnost dražljaja, ki jo občutimo. Poimenovanje in opredelitev drugega čutnega praga: diferencialni prag; je najmanjša razlika v intenzivnosti/kakovosti dveh dražljajev, ki jo občutimo.	
2. raven	1 značilnost SA, poimenovanje diferencialnega praga, 2 opredelitvi (absolutni in diferencialni prag)	4
	1 značilnost SA, poimenovanje diferencialnega praga, 1 opredelitev (absolutni ali diferencialni prag)	3
1. raven	1 značilnost SA in poimenovanje diferencialnega praga ali 1 značilnost SA in 1 opredelitev ali poimenovanje diferencialnega praga in 1 opredelitev ali 2 opredelitvi	2
	1 značilnost SA ali poimenovanje diferencialnega praga ali 1 opredelitev	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA Ponazoritve pojavov s primeri iz življenja: • senzorna adaptacija (SA): npr. Tina iz temne sobe stopi ven na vrt, kjer sije močno sonce. Tina je najprej zaslepljena in nič ne vidi, čez čas pa se njene oči privadijo na močno osvetljenost in predmeti na vrtu postanejo jasno razločni; • absolutni prag: npr. Matej je na preizkusu sluha. Predvajajo mu zvok, vendar ga ne sliši. Zdravstveni tehnik počasi povečuje jakost zvoka, dokler ga Matej ne zasliši; • diferencialni prag: npr. Anja poskusi kamilični čaj, ki ga je skuhala mama. Zdi se ji, da je čaj premalo sladkan, zato vanj toliko časa dodaja sladkor, da začuti razliko v sladkosti.	
4. raven	ponazoritev 3 pojavov (vsaj 2 čutni področji)	5
	ponazoritev 3 pojavov (1 čutno področje)	4
3. raven	ponazoritev 2 pojavov (2 čutni področji)	3
	ponazoritev 2 pojavov (1 čutno področje)	2
	ponazoritev 1 pojava	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Presoje in pojasnitve dejavnikov, ki lahko povzročijo spreminjanje posameznikovega absolutnega čutnega praga: • značilnosti dražljajev: občutljivost očesa je odvisna od moči svetlobe, zato se absolutni čutni prag glede na dan in noč spreminja; absolutni slušni prag se spreminja s frekvenco zvoka: uho je najbolj občutljivo za frekvenco človeškega govora; • zdravstveno stanje: če smo prehlajeni, se absolutni prag za vonj in absolutni prag za okus zvišata; če imamo vnetje srednjega ušesa, se zviša absolutni prag za zvok; • utrujenost: zaradi utrujenosti se zmanjša občutljivost očesa, zato se zviša absolutni prag za vid; • starost: s starostjo se zviša absolutni prag za zvok: starejši ljudje predvsem slabše slišijo zvoke visokih frekvenc; • senzorna adaptacija: absolutni prag se zviša zaradi prilagoditve čutila ob daljšem delovanju dražljaja: če smo bili dalj časa izpostavljeni močnemu zvoku, bomo v tišini, ki sledi, imeli višji absolutni prag za sluh; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca.	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	5
	2 presoji s pojasnitvama	4
5. raven	2 presoji, 1 pojasnitev ali 3 presoje ali 3 pojasnitvi	3
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji ali 2 pojasnitvi	2
	1 presoja ali 1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	ZNANJE Načini zadovoljevanja potreb z opisom: • nagonsko zadovoljevanje (genetsko določen vzorec vedenja; prirojen način; zadovoljujemo telesne/fiziološke potrebe ...); • socializirano zadovoljevanje (določeno z družbenimi pravili, normami; naučeno zadovoljevanje; različen način zadovoljevanja glede na kulturno okolje; zadovoljujemo psihosocialne potrebe in tudi nekatere fiziološke potrebe ...); • homeostatično zadovoljevanje (vrnitev v stanje ravnovesja, ko je potreba zadovoljena; tako zadovoljujemo večinoma fiziološke potrebe; opis: porušeno psihofizično ravnovesje – potreba – dejavnost – zadovoljitev – vzpostavljeno ravnovesje, potreba izgine ...); • progresivno zadovoljevanje (po zadovoljitvi prvotne potrebe nastane nova potreba na višji ravni; ob doseženem cilju se pojavi nov motiv s ciljem na višji ravni; tako zadovoljujemo v glavnem psihosocialne potrebe ...). OPOMBA: Za opis načinov zadovoljevanja potreb zadošča 1 značilnost/opis.	
2. raven	poimenovani in opisani 4 načini zadovoljevanja potreb	4
	poimenovani in opisani 3 načini zadovoljevanja potreb	3
1. raven	poimenovana 2, opisan 1 način zadovoljevanja potreb ali obratno ali poimenovani <i>ali</i> opisani 3 načini zadovoljevanja potreb	2
	poimenovan in opisan 1 način zadovoljevanja potreb ali poimenovana <i>ali</i> opisana 2 načina zadovoljevanja potreb	1
	RAZUMEVANJE IN UPORABA • Ponazoritev posameznika, ki zadovolji fiziološko potrebo na dva načina, npr.: Lea je po teku lačna. Pojavi se (fiziološka) potreba po hrani. Odloči se, da si skuha proseno kašo z jabolki. Ko je kaša kuhana, se usede za mizo in jo poje z žlico (socializiran način). Ko jo poje, je sita in ne čuti več lakote (homeostatičen način). • Ponazoritev posameznika, ki zadovolji psihosocialno potrebo na dva načina, npr.: Juretu po uri pisanja nalog in učenja postane dolgčas. Pojavi se (psihosocialna) potreba po zabavi. Začne igrati igrico. Ko zmaga, si zaželi nove igre na višjem nivoju. Čez nekaj dni si želi, da bi tekmoval kot profesionalni igričar (progresivni način), zato se v šoli vključi v krožek računalništva (socializiran način).	
4. raven	2 ponazoritvi, v vsakem primeru po 2 poimenovana načina zadovoljevanja potreb	5
	2 ponazoritvi, v enem primeru 2 poimenovana načina, v drugem primeru 1 poimenovan način	4
3. raven	2 ponazoritvi, v vsakem primeru razviden po 1 način ali 1 ponazoritev, v primeru 2 poimenovana načina	3
	1 ponazoritev, v primeru 1 poimenovan način ali 1 ponazoritev, v primeru razvidna 2 načina	2
	1 ponazoritev, v primeru razviden 1 način	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	SINTEZA IN VREDNOTENJE Pojasnitev posledic v vedenju ali doživljanju posameznika, če potrebe ne zadovolji na določen način, npr.: • nagonsko zadovoljevanje: če posameznik ne zadovolji (fiziološke) potrebe uravnavanja telesne temperature nagonsko, telo ne bo začelo refleksno drgetati, posameznik se lahko podhladi ali pregreje, lahko zboli ali umre; če ima posameznik tujek v dihalni poti in nima refleksnega odziva kašljanja ali kihanja, se lahko zaduši; • socializirano zadovoljevanje: če posameznik ne zadovolji potrebe na socializiran način, bi se mu drugi lahko posmehovali/bi ga kaznovali, ker ne bi upošteval socialnih norm/pravil; posameznik bi lahko imel nižjo samopodobo, ker ne bi obvladal tega, kar znajo drugi ljudje; posameznik bi doživel dvom vase in sram, ker ne bi obvladal pravil; • homeostatično zadovoljevanje: če posameznik ne zadovolji fiziološke potrebe po hrani na homeostatičen način, lahko npr. pridobi preveliko težo, kar lahko vodi v druge bolezni; če posameznik ne zadovolji fiziološke potrebe po spanju na homeostatičen način, torej zmeraj več spi, to lahko vodi v zmanjšanje mišične mase, v preležanine, ne opravlja svojega dela, v neprijetna čustva; • progresivno zadovoljevanje: če posameznik ne zadovolji psihosocialne potrebe po znanju na progresiven način, si ne želi še več znanja, lahko ne napreduje v šoli ali karieri; če ni zadovoljena potreba po ugledu s tekmovanj na progresiven način, je posameznik zadovoljen z uvrstitvijo in si ne želi še več trenirati za višje ravni tekmovanj.	
6. raven	4 pojasnitve (vključeni 4 načini zadovoljevanja potreb)	5
	3 pojasnitve (vključeni 3 načini zadovoljevanja potreb)	4
5. raven	3 pojasnitve (vključena 2 načina zadovoljevanja potreb)	3
	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.